

Existencialismus

- vznikl v polovině 20. Století
- největšího rozmachu dosáhl během 2. Světové války a po ní
- je to zároveň filozofický směr a literární proud
- hlavní témata: sebepoznání, zodpovědnost za svůj vlastní osud, člověk je odsouzen ke svobodě → nutnost volby
- 2 větve existencialismu:
 1. **Křesťanský**
 2. **Sartrovský** (ateistický) – pesimistický
- předchůdci byli například **André Gide** (absurdní situace → výchozí motiv pro existencialismus) nebo dánský filosof **Søren Kierkegaard** – náboženský proud, absolutní spravedlnost představuje bůh

Jean – Paul Sartre

- pochází z francouzské měšťanské rodiny
- během studií potkal Simone de Beauvoir, se kterou pak strávil zbytek života
- inspiroval se myšlenkami Marxe a Descarta
- za války se účastnil odboje, po válce vstoupil do komunistické strany Francie, později z ní vystoupil
- kladl důraz na jedince a individualitu
- odmítl kvůli svému přesvědčení Nobelovu cenu

BYTÍ A EXISTENCE – vychází z mnoha filosofů

NEVOLNOST – směs eseje a románu

ZEĎ – povídkový soubor 5 novel, nejznámější je novela Zeď

Děj se odehrává za španělské občanské války ve věznici s odsouzcenci na smrt. Zeď na dvoře věznice je místem jejich popravy. Pomyslná zeď, vystavená ze ztráty iluze věčného žití a očekávání blízké smrti, vězně odděluje v jejich samotě. Hlavní hrdina, anarchista Pablo Ibbieta, si při vědomí nevyhnutelné smrti uvědomí absurditu svého života. Rozhodne se svého velitele neprozradit a naopak si udělá z fašistů žert. Vymyslí si místo, kde se má údajně jeho velitel ukrývat - na hřbitově. Těší se na zklamané fašisty, ale dostává milost: jeho vůdce se totiž rozhodl změnit úkryt a na hřbitově byl skutečně nalezen.

CESTY SVOBODY – románová tetralogie

URAGÁN NAD CUKREM

SLOVA – autobiografie

Dramata

MOUCHY – inspirováno Oresteou

ZA ZAVŘENÝMI DVEŘMI – rozhovor tří mrtvých; podle Aristotelova schématu tří jednot

MRTVÍ BEZ POHŘBU

POČESTNÁ DĚVKA

Albert Camus

- roku 1957 obdržel Nobelovu cenu
- filosof, představitel existencialismu
- chvíli působil v komunistické straně, poté byl novinářem – důvod, proč byl vyhoštěn z Alžiru; odešel do Paříže, kde se stal členem protifašistického hnutí
- během války psal do časopisu COMBAT
- zemřel při autonehodě – při ní byl nalezen fragment textu, posmrtně vydán jako **PRVNÍ ČLOVĚK**
- v jeho díle se objevuje nesmyslnost a absurdnost života, problematika odcizenosti a vzpoury

MÝTUS SISYFOVI

ČLOVĚK REVOLTUJÍCÍ } filosofické

CIZINEC (1942)

tento román se odehrává v Alžírsku asi v první polovině 20. století. Dá se rozdělit na část dějovou a úvahovou:

1) dějová část: Je vyprávěna v ich-formě a zachycuje poslední část života úředníka Mersaulta (hlavní hrdina). Příběh začíná pohřbem Mersaultovy matky, měl matku rád, ale necítí lítost, smířil se s tím, že smrt musí někdy přijít. Bere život tak, jak jde, nenechává se vyvést ze svého klidu. Krátce po pohřbu naváže kontakt se svou bývalou kolegyní Marií a seznámí se se sousedem pochybného charakteru Raymondem. Dokonce Raymondovi napíše dopis na rozloučenou s jeho nevěrnou milenkou a zjišťuje, že Raymond má problémy s partou Arabů (jeden z party je bratrem oné dívky). Mersault, Marie a Raymond odcestují na chatu Raymondova přítele. Procházejí se po pláži, Raymonda napadnou Arabové a zasadí mu ránu nožem, poté prchají. Mersault se prochází dále a uvidí mezi skalisky jednoho z útočníků. Jelikož je vzrušen a vyprovokován předcházející událostí, násilníka chladnokrevně zastřelí.

2) úvahová část: V této části je Mersault zatčen, vyslýchán, vidíme jeho vězeňský život, výslechy i soudní proces. Čeká na popravu, rekapituluje si svůj život a přemýšlí o jeho smyslu. Nechápe absurdní svět, ve kterém člověk hodnotí jen zevnějšku a ne podle vnitřních pohnutek. Všichni jej označují jako bezcitného, protože neplakal na matčině pohřbu, potom hned šel s dívkou do kina a ještě navíc zabil člověka. Není schopen orientovat se v hodnotovém řádu společnosti, je cizincem v lidském kolektivu i ve svém vlastním životě, který je mu v podstatě lhostejný. Nevěří v Boha, ale pouze v jedinou životní jistotu - smrt. Ze svého jednání obviňuje společnost, neboť vinu na současných poměrech mají všichni lidé, jimž nezáleží na lásce, přátelství, mravnosti ani životě.

Velice důležitým jevem v tomto románu je slunce a také teplo jelikož právě ve chvílích kdy svítí slunce, Mersault se dostává do nepříjemných situací. Můžeme si toho povšimnout během pohřbu Mersaultovy matky, ve chvíli, kdy jsou na pláži a on zabile jednoho z Arabů, či na konci během Mersaultova procesu.

ŠŤASTNÁ SMRT**PÁD**

EXIL A KRÁLOVSTVÍ – soubor povídek

MOR – kronika psána lékařem v městě zamořeném morem

Drama

CALIGULA – Hra o římském císaři Caligululovi. Bere ho jako člověka, který revoltuje proti absurditě pomocí zločinů a her smrti. Nebere ho jako blázna. Proti Caligulovi vzniká vzpoura – ten se jí však směje. Hra je zaměřená proti diktátorským režimům.

STAV OBLEŽENÍ**SPRAVEDLIVÍ****POSEDLÍ**

NEDOROZUMĚNÍ - děj se odehrává v penzionu u řeky, kam nikdo nechodí. Do tohoto penzionu přijíždí záhadný host z Afriky. Avšak v penzionu hosta otráví a tělo hodí do řeky. Závěr dramatu: Ráno přijíždí do penzionu Maria. Díky Marii zjistili, že se jednalo o člena rodiny. Děj příběhu se odehrává od večera do rána.

Neorealismus

- z italského neorealismu

- vlna kritického realismu v literatuře, převratná událost ve filmu

- odpor proti fašismu, ukazují poválečnou bídu; 3 okruhy:

1) **Filmový:** Roberto Rossellini, Vittorio de Sica, Luchino Visconti

2) **Literární:** Alberto Moravia, Pier Paolo Pasolini, Italo Calvino, Carlo Levi

3) **Malířský:** Renato Guttuso

- filosofický základ:

- Návrat k realistické tradici

- Umění nové Itálie

- Zachycení každodenního života

- Nové metody zpodobňování ve filmu, v literatuře se píšou deníky, romány, scénáře

- Silná angažovanost

1)

Alberto Moravia

- vlastním jménem Alberto Pincherle (byl Žid)
- prozaik, dramatik, filmový kritik, publicista
- narodil se do zámožné rodiny, v dětství trpěl tuberkulózou
- studoval jazyky, působil jako novinář, od 30. let se věnoval už výhradně žurnalistice
- ze svých cest psal reportáže
- za války se schovával u dělníků, po válce byl pronásledován pro změnu církví za své názory
- byl také předsedou PEN klubu
- zabýval se hlavně úpadkem rodiny, odcizením, samotou, později i protifašistická témata, nevyhýbal se ani sexuálním motivům (inspiroval se Freudovou psychoanalýzou)

LHOSTEJNÍ – první román, o úpadku italské rodiny, děj probíhá ve dvou dnech

ŘÍMANKA – o prostitutce, která se rozhodne mít dítě, a přestože otcem je vrah, nařkne z otcovství někoho jiného

HORALKA – zfilmováno V. de Sicou

Hlavní hrdinka, Cesira, pocházela z malé horské vesnice poblíž městečka Vallecorsa a už jako šestnáctiletá se provdala za mnohem staršího obchodníka z Říma. O jeho zálety až do jeho smrti nestarala a věnovala se domácnosti, krámu a pak i dceři Rosettě. Když přišla druhá světová válka, přišla si jako obchodnice na slušné peníze tím, že prodávala mnoho zboží „pod pultem“. V létě 1944 však už nemohla vydržet častá bombardování a odjela i s dcerou na venkov, aby zde počkaly na konec války. Cesira se chtěla dostat vlakem až do blízkosti své rodné vesnice, ale koleje byly rozbombardované, a tak musela s dcerou vystoupit na půli cesty. Po cestě liduprázdnou krajinou objevily domek, ve kterém bydleli Concetta a Vincenzo se dvěma syny, kteří oba zběhli z války a schovávali se. Cesira a Rosetta tu několik týdnů zůstaly. Když už to nemohly vydržet, utekly výš do hor. Útočiště našly ve vesničce Svatá Eufemie, zde zůstaly celou zimu a pak až do poloviny léta, kdy se konečně dočkaly osvobození. Celé nedočkavé došly dolů do Fondi, kde američtí vojáci rozdávali jídlo, ale zpět do Říma je ještě nepustili. Cesira už nechtěla zpět do hor, a tak se s dcerou vydala do svého rodiště. Vesnici však našly zcela vyliďněnou. Chtěly se pomodlit v kostelíku, ale zde čekalo na Cesiru to nejhorší: vtrhli tam vojáci a Rosettu surově znásilnili.

Na cestě zpět do Fondi je kus svezl jeden mladík nákladákem. Jmenoval se Clorindo a nabídl, že se o obě postará. Opět se octly u Concetty, protože Clorindo byl kumpán jejich synů. Rosettu znásilnění tak změnilo, že jí nevadilo ani stát se milenkou ženatého Clorinda, když jí nabídl nové šaty a punčochy. Zanedlouho mohly konečně zpět do Říma. Vezl je tam Concettin syn Rosario. Ale na této cestě je čekala ještě jedna rána: jejich auto přepadli a Rosaria zastřelili. Díky tomuto dalšímu šoku si Rosetta uvědomila, jak hrozně se chovala a snad se i rozhodla se opět změnit k lepšímu.

ŘÍMSKÉ POVÍDKY – každodenní příběhy, sociální problematika, využívá italská nářečí apod.

NUDA – o tvůrčí krizi malíře, o tom, jak se nudí

ŽIVOT JE HRA – divadelní drama

2)

Roberto Rossellini

- považován za tvůrce neorealismu
- po období neorealismu se nacházel v tvůrčí krizi a psal už jenom pro televizi

ŘÍM OTEVŘENÉ MĚSTO

Několik měsíců před válkou doslovně diktoval Rossellinimu a Sergiovi Amideovi jeden z vůdců partyzánského odboje jak den po dni probíhaly boje připravující osvobození Římu. Zanedlouho potom se filmaři rozhodli v troskách rozbombardovaného města natočit jeho příběh - Řím, otevřené město (1945). Ataliéry byly zničené, tak se natáčelo na autentických místech a na ukořistěný materiál od Němců. Centrem příběhu se stal osud kněze Dona Pietra, který financuje protifašistickou buňku v době, kdy nacisté svrhli Mussoliniho režim. Dalšími členy jsou komunista Manfredi a typograf Francesco. Manfrediho snoubenka Marina jejich činnost vyzradí gestapu a začíná dramatický souboj vrcholící obětí kněze i komunisty.

PAISÁ

NĚMECKO V ROCE 0

GENERÁL DELLA ROVERE – o partyzánech, považováno za poslední film neorealismu

Vittorio De Sica: ZLODĚJI KOL

Film, který na pozadí příběhu nezaměstnaného dělníka podává realistický obraz sociálních poměrů dnešní Itálie. Hlavnímu hrdinovi filmu hrozí, že hned po nastoupení práce v novém zaměstnání, které těžce získal, se znovu ocitne na dlažbě, poněvadž mu kdosi ukradl jízdní kolo, které je pro lepiče plakátů podmínkou zaměstnání. Všechno další úsilí hrdiny filmu směřuje k tomu, aby našel zloděje a získal zpět své kolo. Když se však přesvědčí o marnosti tohoto počínání, rozhodne se v zoufalství stát se sám zlodějem. Je však na místě dopaden, a vděčí jen soucitu toho, kterého chtěl okrást, že není odevzdán policii. Ruku v ruce se svým osmiletým synkem, který ho všude podporává, kráčí pak uprostřed davu lhostejných lidí vstříc další nejistotě v nezaměstnanosti. Bezútesné dějové vyústění tohoto příběhu, líčeného v sytých realistických barvách, je v plném souladu s bezútesným postavením statisíců těch, kteří v dnešní Itálii žijí v bídě a nezaměstnanosti. Film polemicky zdůrazňuje sociální rozdíly poválečné italské společnosti, poukazuje bez nejmenší stopy proklamativnosti na drobných, ale nanejvýš věrohodných útržcích každodenní reality na stav, kdy je člověk člověku vlkem, na situace, ve kterých vládne dravý zákon džungle, jenž odpírá méně schopným lidem právo na práci a důstojnou existenci. Autenticitu sociálně laděného snímku podporuje výběr představitelů hlavních postav, které našel režisér doslova na ulici mezi nezaměstnanými.

Francie – nový román

- často též antiromán, někdy též označován jako román objektivní, nebo román pohledu. Jedná se o pokus francouzské literární avantgardy z 50. let 20. století vytvořit opak klasického románu, protože se domnívali, že klasický román se přežil a nemůže postihnout novou skutečnost a zkušenosti nového člověka.
- odmítli románový děj i postavy, zabývali se popisem věcí a jevů bez souvislosti a časové následnosti, to znamená, že příběh se neodvíjel chronologicky ani logicky. Každý detail popisu mohl být východiskem k dalšímu příběhu. Jeho cílem nebylo popisovat svět či nějaké situace, ale naopak v dílech takto psaných je „svět napřed zbaven daného smyslu“, ten má být poznáván teprve v průběhu románu. To vedlo k tomu, že hrdina nemá zpočátku na svět žádný výrazný názor, ten teprve získává. K tomu zvolili postup psaní z pohledu hrdiny, věci nejsou popisovány tak, jak je vnímá většina lidí, ale tak, jak je vnímá románový hrdina. Více méně lze tento styl charakterizovat jako poetický román zabývající se lidskou realitou. Tento styl nemá vypravěče a nelze rozlišit, zdali je psán ich nebo er formou.

Alain Robbe-Grillet

- francouzský spisovatel, literární teoretik a filmový režisér, jeden ze zakladatelů nového románu
- od roku 1955 působil jako poradce prestižní francouzské knižní edice Les Editions de Minuit. Od té doby se věnuje literatuře a filmu, při této činnosti ještě přednášel na několika vysokých školách nejen v Evropě, ale i v USA

GUMY

ŽÁRLIVOST

V BLUDIŠTI

ZA NOVÝ ROMÁN – teoretická stať o umění románu

Nathalie Sarrautová

- francouzská spisovatelka ruského původu, představitelka a zakladatelka tzv. nového románu
- TROPISMY** – pojem tropismy (převzatým z biologie, postihujícím pohyby, kterými rostliny reagují na zevní podráždění) Sarrautová označuje právě ty mimovolné projevy citu a nálady, zlomkovité vnitřní monology, jakési úryvky stavů mysli, v nichž postavy reflektují sebe samy a své okolí. Ty jsou podle ní mnohem důležitější než např. to, co postavy právě dělají, co říkají.

ZLATÉ PLODY

VĚK PODEZŘENÍ - esej vysvětlující její názory na literaturu: tradiční román podle ní nemůže pravdivě popsat jednání lidí, neboť typizované postavy a jejich činy jsou ve skutečnosti pouze projekcí autorových představ o realitě.

Beat generation

- umělecké a literární hnutí v USA
- hnutí vzniklo ve druhé polovině 50. let a tento směr týká více méně pouze USA
- stoupcem hnutí se vyznačovali nonkonformním způsobem života, stavěli se do opozice s tradičním pojetím života a s klasickou literaturou
- pokoušeli se najít vlastní styl, ten se projevoval především v popisu svých životních zkušeností – toulání se po USA, happeningy, experimenty s drogami atp.
- v poezii se autoři soustředili na nalezení vztahu mezi autorem a čtenářem, proto začali svoji poezii veřejně recitovat, nejprve tak činili v různých barech, galeriích a kavárnách, poté i na velkých mítincích; poezie byla často doprovázena jazzovou hudbou
- autoři byli často ovlivněni orientálními náboženskými a filosofickými představami (např. zen-buddhismus)
- dalším výrazným prvkem, který ovlivnil a inspiroval tyto autory, především básníky, byl jazz
- z počátku byla jejich díla často považována za nemravná, někteří autoři dokonce nemohli být vydáváni v USA (např. Henry Miller)
- tato literatura výrazně přispěla ke vzniku hnutí hippies
- zavedli do literatury zcela nové prvky a nový pohled na svět, který umožnil najít nové způsoby vyjádření

Jack Kerouac

- zemřel na následky alkoholismu
- pochází z francouzské rodiny, v dětství mu zemřel otec, což rodinu postupně přivedlo na chudobu
- už od 17 let chtěl být spisovatelem, a tak studoval na Kolumbijské univerzitě, hodně sportoval a dostal se ke drogám
- za 2. světové války narukoval na frontu
- rozlišoval lidi na hipstry a squares (měšťácká společnost)
- stal se duchovním otcem beat generation
- během krátké doby napsal bez interpunkce román Na cestě, který se stal jakýmsi manifestem beatníků
- jeho tvorba se dělí na dvě etapy:

1) Romány silnice

2) Lowelský cyklus (autobiografické knihy)

1)

NA CESTĚ - román je z velké části založen na Kerouacových autobiografických vzpomínkách a je psán stylem proudu vědomí. Kerouac v knize popisuje zejména své cestování napříč Spojenými státy se svými přáteli. Jejich jména jsou v knize pozměněná, avšak předlohou pro hlavní postavy románu se staly Kerouacovy skutečné postavy

PODZEMNÍCI – dílo bylo napsáno během 3 dnů v benzendrinovém opojení. Pojednává o autorově milostném vztahu s černoškou

SATORI V PAŘÍŽI – autobiografické

2)

DOKTOR SAX

MAGGIE CASSIDYOVÁ

Allen Ginsberg

- americký básník, jedna z vůdčích osobností beatnické generace
- studoval na Kolumbijské univerzitě
- jeho matka byla ruská Židovka levicového smýšlení, která trpěla duševní poruchou, což ho velmi ovlivnilo (vztahuje se k ní dílo **KADIŠ** – hebrejská modlitba za mrtvé)
- byl homosexuálem, jeho celoživotním partnerem byl Peter Orlovsky, byl ale také zamilovaný do Neala Cassidyho, který se stal vzorem pro hlavního hrdinu v Kerouackově románu Na cestě

KVÍLENÍ

Poema, kvůli které proběhl v USA soud, jestli má, či nemá uměleckou hodnotu. Hlavní a nejzajímavější básní je zde Kvílení pro Carla Solomona. Tato litanická báseň je svědeckou výpovědí o „generaci zničené šílenstvím“, která se za pomoci drog, alkoholu, orientální filosofie a hudby snažila uniknout z amerického pekla. Báseň má formu rapsodického nářku. Toto dílo se stalo svým způsobem manifestem celé beat generation.

PÁD AMERIKY

DENÍKY

KOSMOPOLITNÍ POZDRAVY

SMRT A SLÁVA

KRÁL MAJÁLESU – 1965

báseň, kterou napsal v letadle po svém vyhoštění z Československa. Tato báseň je výrazem odporu k totalitnímu komunistickému režimu a sympatií s českými studenty. (V Praze byl studenty vyhlášen králem majálesu.) Navázal na ni ještě básní **NÁVRAT KRÁLE MAJÁLESU**

Lawrence Ferlinghetti

- básník a překladatel
- pochází z italské rodiny, ale byl vychováván tetou ve Francii
- válka ho ovlivnila natolik, že se z něj stal pacifista
- vystudoval žurnalistiku a na Sorboně poezii
- v USA vyučoval francouzštinu
- roku 1953 založil paperbackové nakladatelství CITY LIGHTS BOOKS, ve kterém vyšla velká část knih beat generation. Toto nakladatelství bylo pojmenováno podle filmu Ch. Chaplina – *Světla velkoměsta* - Ferlinghetti chápal Chaplina za jakýsi prototyp anarchisty a anarchisty pro něj byli i básníci beat generation
- jeho poezie se vyznačuje hovorovým jazykem, oslavuje lásku, svobodu, útočí na materialismus; ovlivněn americkým i evropským prostředím

SKRYTÉ VÝZNAMY VĚCÍ – básnická sbírka, o pokusech s halucinogenními látkami

OBRAZY ZMIZELÉHO SVĚTA

STARTUJI ZE SAN FRANCISKA

LÁSKA VE DNECH VÁŠNÍ

ONA

TYRANNUS NIX – politický útok na prezidenta Nixona

KRAJINY ŽIVOTA, KRAJINY UMÍRÁNÍ

POSELSTVÍ SLOV

William Seward Burroughs

- romanopisec, esejista, sociální kritik a malíř
- studoval anglickou literaturu na Harvardu (učil ho T. S. Eliot), ve Vídni vystudoval medicínu
- hodně cestoval, přátelil se s Ginsbergem
- rád střílel a věřil si v tom – jednou chtěl ukázat své střelecké umění, a tak když byl opilý, sestřeloval pohár z hlavy své rovněž opilé manželky a zabil ji; zhroutil se a vycestoval z USA (mimo jiné i kvůli své homosexualitě)
- 1. manželka byla Židovka Ida, kterou si vzal, aby nemusela do koncentračního tábora; hned po příjezdu do USA se s ní rozvedl

- experimentoval s drogami, pod jejich vlivem často i psal
- tíhnul k nezletilým chlapcům
- podstata jeho literatury: faktualismus (tvrdil, že lidé se zajímají jen o holá fakta, později od tohoto stylu opustil), metody řezu a stříhu
- napsal i mnoho povídkových knih

DOPISY O YAGE

FLÁK – autobiografický román, nejdříve ho vydal pod pseudonymem William Lee

TEPLOUŠ

NAHÝ OBĚD – změřt fantasmagorických vizí a halucinací zfetovaného člověka

NOVA EXPRES

MĚSTA RUDÉ MOCI

HEBKÁ MAŠINKA

HUBITEL

LÍSTEK, KTERÝ EXPLODOVAL

DIVOCÍ HOŠI

Charles Bukowski

- pochází z německé rodiny, ale s rodiči se přestěhovali do USA
- píše věci, jak je vidí, slyší, myslí, většina děl je autobiografická
- byl nekonvenční vším, co se ho týkalo – mluvou, způsobem života atd.
- hodně pil, stal se vítanou osobností na večírcích (přestože tímto opovrhoval)
- nakonec se o něj i jeho dílo starala manželka
- objevoval se často ve filmech, propojil beat generation s hippies

ŠKVÁR

ŠUNKOVÝ NÁŘEZ - biografie

POŠTOVNÍ ÚŘAD

Ken Kensey

- přívrženec hnutí hippies
- se svými přáteli si říkali syčáci
- ke konci života žil v ústraní

SKŘÍŇKA S DÉMONEM

TAK MĚ TAK NAPADÁ

VYHOĎTE HO Z KOLA VEN – zfilmováno Milošem Formanem jako PŘELET NAD KUKAČČÍM HNÍZDEM

Společensko-kritický, groteskní román, který realistickému příběhu z psychiatrické léčebny vtiskl symbolický význam srážky svobodného jedince s masovou společností. Vypravěč, Poloindián a psychická oběť druhé světové války Broom Bromden, rekapituluje poslední měsíce svého dlouholetého pobytu v psychiatrickém ústavu (ve státě Oregon), jež se časově kryjí s celou hospitalizací pětatřicetiletého tuláka a hazardního hráče McMurphyho, předaného sem, na základě soudního rozhodnutí, kvůli výtržnostem z nápravné farmy na pozorování a případnou léčbu. Svou nepřizpůsobivou živelností, halasnou sociabilitou a jediným, zato důsledně praktikovaným ideálem žít si po svém rozvrací McMurphy podstatně hierarchii a zajetý chod instituce. Vyostřeněji se konfrontuje s reprezentantkou ústavní moci slečnou Ratchedovou, tzv. Velkou sestrou. Ta nechává McMurphyho podrobit lobotomii. Aby však Velká sestra nemohla svůj triumf dovršit, udusí Bromden svého bývalého "učitele". McMurphy má rysy romanticky pojatého supermana i hrdiny osudového dramatu, Velká sestra je orwellovské monstrum.

Rozhněvaní mladí muži

- zformováno během 50. let v Anglii
- uvedli do literatury nový typ antihrdiny, skeptického mladého intelektuála, který získal vzdělání, ale nezískal přístup k vytouženým společenským metám; tento hrdina zaujímá ke společnosti kritický postoj, ale přesto touží se do ní zařadit. Jeho osobní rebelie zpravidla končí kompromisem, často ve formě sňatku s přitažlivou dívkou z vyšších vrstev, což příznivě ovlivní i hrdinovo postavení

Univerzitní román – blízký experimentální próze, je odrazem velkého společenského významu univerzit v Británii a v USA a zároveň toho, že mnoho spisovatelů působí na univerzitách jako profesori literatury nebo tvůrčího psaní. Zaznamenává bouřlivé změny v Evropě 60. let, především rozmachu studentského a mírového hnutí; právě tehdy začaly univerzity ovlivňovat politické dění. Představitelé: Malcolm Bradbury, David Lodge

Kingsley Amis: Šťastný Jim

Jim Dixon je začínající vysokoškolský učitel na provinční univerzitě, který se snaží udržet si místo v tvrdé konkurenci, a to i za cenu drobných intrik, podlézání a neupřímnosti. Jeho nadřizený profesor Welch, odborně málo způsobilý a zkostnatělý, vládne katedře pevnou rukou. Jim si vede komplikovaně i v osobních vztazích, jeho nejsympatičtější vlastností je schopnost střízlivého pohledu na své okolí i sebeironie. Díky tomu přežívá všechny ošemetné situace. Poslední z nich je veřejná přednáška o „blaženém věku alžbětinské Anglie“, jež má pro jeho profesní budoucnost zásadní význam. Dixon se však před jejím proslovením nechtěně opije a v tomto stavu urazí přítomné univerzitní hodnostáře a místní celebrity. Je propuštěn, ale vzápětí získává výnosné místo u excentrického milionáře. Současně se objevuje náznak, že vztah k milionářově neteři, do níž se předtím zamiloval, není beznadějný.

John Wain: POSPÍCHEJ DOLŮ

autor zde obrátil naruby klasické příběhy o úspěchu, kariéře a cestě vzhůru; Charles lumky má všechny společenské předpoklady, aby se uplatnil, a to se od něj také očekává. On místo směřování vzhůru se však rozhodně jít na dno. Záměrně volí obyčejná zaměstnání mezi prostými lidmi, protože mezi nimi nachází svobodu a přirozenost.

John Brain: MÍSTO NAHOŘE

Joe Lampkin je pravým prototypem kariéristy, člověka ze skromných poměrů, který chce dosáhnout úspěchu za každou cenu. Ukončí vztah s Alicí a ožení se s bohatou dívkou jen proto, aby získal své „místo nahoře“ v podniku jejího otce. Lampkinova cesta za úspěchem přes ženy je jistou parafrází schématu Stendhalova románu Červený a černý.

David Lodge: HOSTUJÍCÍ PROFESOŘI

Založeno na srovnání akademického prostředí britských a amerických univerzit. Ústředními postavami jsou profesori Phillip Swallow (UK) a Morris Zapp (USA), kteří na základě meziuniverzitní dohody na čas vymění místa a nezáměrně i styl života včetně soukromí. Ironická a humorná konfrontace britského a amerického univerzitního prostředí, a také konzervativní a liberální postoje a odlišné způsoby života.

Dělnický román – „rozhněvancům“ se podobají, ale na rozdíl od nich netouží po vzdělání a kulturních hodnotách, pokládají je za snobské. Jsou to mladí rebelové z dělnických rodin pohybující se často na hranici zákona a vyvažují ubíjející práci drsnou víkendovou zábavou. Přínosem bylo uvedení do prostředí anglických průmyslových měst do literatury a také oživení jazyka: romány jsou často psány v 1. osobě a vypravěči se vyjadřují jadrným, hovorovým jazykem, mnohdy i dialektem.

Poválečné období přineslo do literatury **politické prvky**, které se objevily nap. v antiutopiích. Tvůrci reagovali na skutečnost, že lidstvo dostalo do rukou prostředky, jimiž se může zničit nebo znehodnotit předchozí civilizační úsilí.

Georgie Orwell

- vlastním jménem Eric Blair
- své zážitky z policejní služby v Barmě a pobytu v chudých vrstvách zpracoval v knihách **TROSEČNÍK V PAŘÍŽI A V LONDÝNĚ** a **BARMSKÉ DNY**, dojmy ze španělské občanské války popsal v reportáži **HOLD KATALÁNSKU**
- po událostech ve Španělsku se stal zásadním odpůrcem totalitních režimů a praktik
- v následujících letech se dále věnoval žurnalistice a psaní esejů

FARMA ZVÍŘAT – rozsáhlá bajka představuje alegorii vývoje v Sovětském svazu

Autor nejprve ukazuje bědný život zvířat na farmě pana Jonese, nepořádného a věčně opilého hospodáře. Zasluhou prasat jsou zvířata poučena o nutnosti revoluce. Když se jim podaří Jonese vyhnat, právě prasata se ujmou odpovědnosti za vedení farmy a organizaci nového způsobu života. Původní kolektivistické zásady se však v praxi mění v opak. Zvířecí společenství je manipulováno a terorizováno samozvanými vládci, z jejichž souboje o moc vyjde vítězně ten nejpodlejší a nejbrutálnější. Navenek hlásá nesmiřitelný boj s člověkem, tajně s ním ale obchoduje a dokonce i popíjí.

1984 - Román začal Orwell psát po druhé světové válce. Jeho děj je zasazen do budoucnosti vzdálené čtyřicet let - do roku 1984, do pochmurné budoucnosti, kdy svět je rozdělen na tři totalitní supervelmoci - Oceánii, Eurasii a Eastasie, které mezi sebou neustále bojují. Winston Smith žije v Londýně spadající pod Oceánii, dlouho po vítězství zdejší totalitní moci Strany anglického socialismu neboli "Angsocu". Strana ruší veškerá práva jednotlivce, vniká do jeho soukromí, deformuje jeho city i myšlení. Děj tvoří Winstonův souboj s mocí, kterou stále více nenávidí.

Román má tři části a dodatek Principy newspeaku. Newspeak je oficiální řeč Oceánie a je pomocí zkratk a redukováním slovní zásoby koncipován tak, aby znemožnil protiideologické myšlení.

V první části se seznamujeme s Winstonovým každodenním životem - do detailů vylíčeném světě bez radosti a požitků, strachu z Ideopolicie, neustálým překrucováním pravdy a popíráním minulosti.

Winston je členem tzv. Vnější strany - mimo tu existuje ještě privilegovaná Vnitřní strana a zbytek lidí - tzv. proléti. Ke každodennímu životu v Oceánii patří tzv. Dvě minuty nenávisti. Členové strany se povinně shromažďují a sledují propagační film, který v nich pomocí davové psychózy umocňuje nenávist vůči "nepřátelům a zrádcům" a fanatické uctívání symbolu moci - vůdce Velkého bratra. Winston se tu letmo setkává s O'Brianem a považuje ho za spojence, aniž tuší, že právě on slouží moci.

V druhé části sledujeme Winstonův milostný vztah k Julii, což je považováno za zločin, neboť Strana potlačuje jakýkoli spontánní lidský cit. Julie a Winston se záhy spojí s O'Brianem a žijí v domění, že se stali členy rozsáhlé konspirační organizace tzv. Bratrstva, bojující proti Straně. Jejich naivní boj, který vlastně ani nezačal, je však záhy zastaven a oba jsou zatčeni.

Ve třetí části je Winston mučením, vězněním postupně měněn v bytost bez vůle. V závěru ubohá, uslzená troska s vymytým mozkiem sleduje bombastické zprávy o dalších válečných vítězstvích a dostává se tam, kde ho Strana chce mít - cítí, že miluje Velkého bratra.